

ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ
THEORETICAL ASPECTSМЯСТОТО НА БИБЛИОТЕРАПИЯТА ПРИ ОБУЧЕНИЕТО
НА БЪДЕЩИ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИ
СПЕЦИАЛИСТИ В БЪЛГАРИЯ

Събина Ефтимова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Докладът представя резултати от изследване, проведено сред студенти по библиотечно-информационни науки (БИН) в рамките на научноизследователски проект. Анкетното проучване на тема „Осведоменост и нагласи към библиотерапията на студентите по БИН“ е проведено в периода 2–30 юли 2021 г. в онлайн среда, като са обхванати 58,91% от студентите в специалности по БИН, ОКС „бакалавър“, в българските университети. В доклада се представят изводи относно: нивото на познаване на възможностите на библиотерапията; потребността от изучаване на повече алтернативни форми за работа с читателите; осведомеността на студентите за развитието и използването на библиотерапията в България; тяхната нагласа към приложението на библиотерапията в библиотечна среда в България и др. Получените резултати открояват тенденция, свързана с нуждата от получаването на повече информация за алтернативни практики за работа в библиотечна среда.

Ключови думи: студенти; библиотечно-информационни науки; академично образование; библиотерапия; България

В периода на пандемия от COVID-19 все повече се заговори за алтернативни форми за справяне със стреса, самотата, дезориентацията и др. Според резултатите от скорошни изследвания на български и чуждестранни учени четенето се посочва като възможност за преминаване по щадящ начин за личността през тази нетипична ситуация. Много хора по време на периодите на затваряне у дома заради пандемията са използвали четенето като средство за преодоляване на усещането за самота, уплаха, изолираност и неизвестност (Parijkova, 2021).

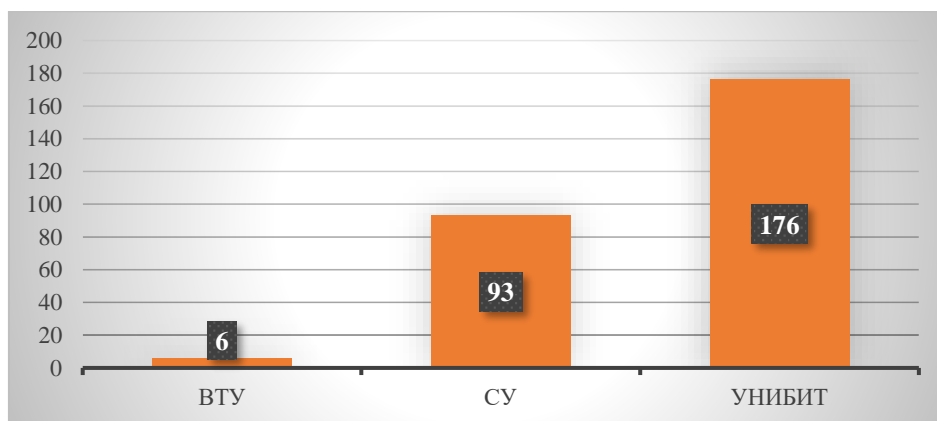
Интересът към терапевтичния потенциал на четенето се изследва от хилядолетия и все повече хора интуитивно използват художествената литература, за да преминават по-леко през различни житейски моменти. Някои търсят опора, други – стимул, но всички осъзнават силата на думите и възможността литературата да помага в трудни периоди.

В УниБИТ има установена традиция на изследователска и публикационна дейност по проблематиката на културата на четенето и неговия терапевтичен потенциал. Пандемията повдигна нови въпроси и породила нужда от дискусии и по-задълбочени проучвания на нагласите на хората да използват четенето като средство за справяне в нетипични ситуации. От 2020 г. екип учени от УниБИТ работи по научно-изследователски проект с наименование „Изследване на нагласите към терапевтичния потенциал на четенето в нетипични ситуации за индивида“¹, финансиран от ФНИ на МОН с договор № КП-06-Н45/2 от 30.11.2020 г., в който се проучва и рефлексията от пандемията от COVID-19. Целта е да се придобие ново знание относно отношението и степента на познаване на възможностите на библиотерапията и на значимостта на четенето като терапевтично средство за запазване на емоционалното и психическото равновесие на хората в периоди на криза.

Резултати от анкетно проучване сред студенти по библиотечно-информационни науки в България

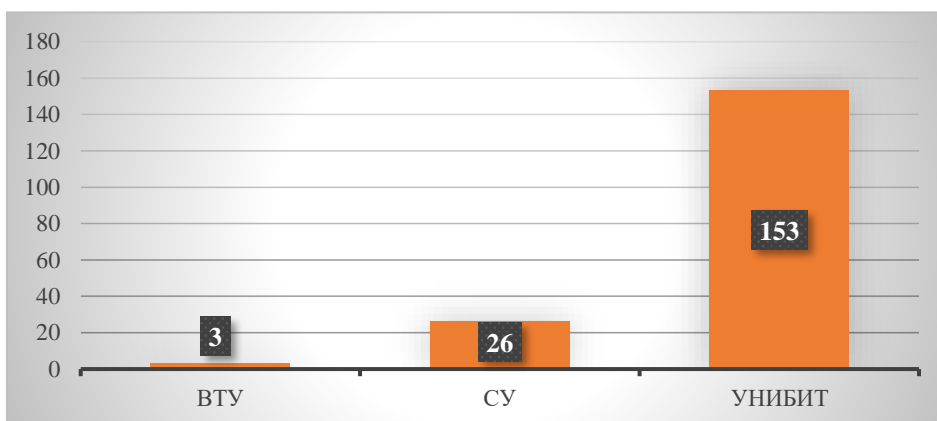
През 2021 г. в рамките на проекта е осъществено анкетно проучване на тема „Осведоменост и нагласи към библиотерапията на студентите по БИН“ сред студенти, обучаващи се в бакалавърска степен по библиотечно-информационни науки в университети в България. Респондентите са идентифицирани на базата на Регистъра на Министерството на образованието и науката на Р България за броя на действащи студенти и докторанти по специалности и форма на обучение.

Според регистъра на Министерството на образованието и науката (МОН) общият брой на активните студенти, обучаващи се в областта на библиотечно-информационните науки в ОКС „бакалавър“, е разпределен, както следва: Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ (ВТУ) (6), Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) (93) и Университет по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) (176). В УниБИТ към момента се обучават най-много студенти по библиотечно-информационни науки в специалностите „Библиотечен и информационен мениджмънт“ (БИМ) и „Библиотечно-информационни науки и управление на знанието“ (БИНУЗ), следван от СУ, специалност „Библиотечно-информационни науки“, и от ВТУ, специалност „Библиотечно-информационни дейности“ (фиг. 1).

Фиг. 1. Дялово разпределение по брой студенти, обучаващи се в ОКС „бакалавър“ по БИН в България

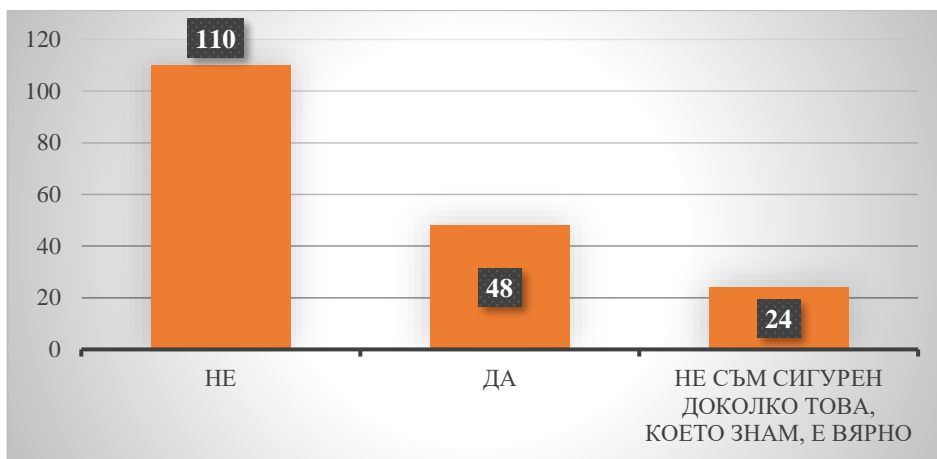
Емпиричното проучване е полезно за очертаване на реална картина на нагласите на бъдещите специалисти към нови форми за работа в българските библиотечни институции. То е осъществено в периода 2–30 юли 2021 г., когато в университетите е приключил летният семестър за студентите от редовна форма на обучение. Анкетата е проведена в онлайн среда, като на анонимен и доброволен принцип в нея са се включили **58,91%** от общия брой на студентите, обучаващи се в редовна и задочна форма от посочените специалности в ОКС „бакалавър“, което прави изследването представително.

Фиг. 2. Разпределение по брой студенти от университети, включили се ефективно в проучването

От фигурата е видно, че 84% от включилите се респонденти в проучването са студенти от УниБИТ, 14% са от СУ и 2% са от ВТУ (фиг. 2).

Първият изследователски въпрос е насочен към познаването на термина „библиотерапия“ от студентите: „Знаете ли какво е библиотерапия?“. Целенасочено за този въпрос е оставена възможност за свободен отговор, за да се обхване максимално широк диапазон от варианти на отговор. При анализа на резултатите се открояват три основни групи отговори: „Да“, „Не“ и „Не съм сигурен доколко това, което знам, е вярно“ (фиг. 3). Едва 26% от анкетиранияте посочват, че са запознати със същността на библиотерапията. Регистрираното незадоволително познаване на библиотерапията, от една страна, се дължи на слабото застъпване на темата при обучението на студентите, а от друга страна, може да е свързано и с това, че в анкетата са се включили и студенти от първи и втори курс, при които предстои изучаването на дисциплини, застъпващи темата за библиотерапия. Част от анкетиранияте не са абсолютно сигурни дали знанията и информацията, които имат за библиотерапията, са достоверни и отговарят на научните постановки. При тези отговори има пояснения, че са запознати с термина само от публикации в интернет, а не от академично учебно съдържание или от научни публикации.

Фиг. 3. Познаване на библиотерапията сред студенти от ОКС „бакалавър“

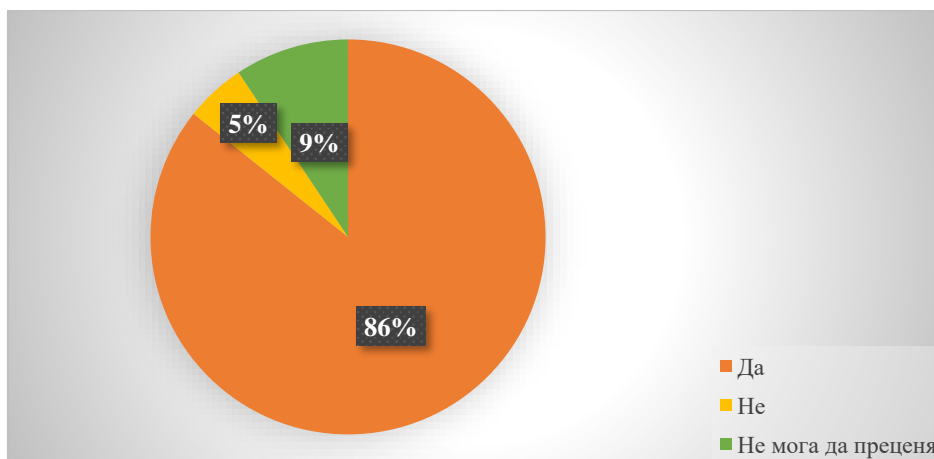
На уточняващия въпрос *откъде респондентите придобиват информация относно библиотерапията*, са получени следните отговори: над 58% посочват, че не са търсили и използвали такава информация; над 19% посочват, че са получили информация от публикации в интернет, като преобладаващо са посочени страници на регионални библиотеки, достъпни в социалните мрежи. Около 17% са студентите, получили информация за библиотерапията по време на обучението си в университета, и 6% са

студентите, използвали информация от специализирания периодичен печат. Студентите подчертават, че в университетските библиотеки има много малко издания по въпросите на библиотерапията.

На въпроса „Изучавали ли сте теми, свързани с библиотерапията в университета?“ 93 от студентите, включили се в проучването от УниБИТ, отговарят, че са изучавали теми, свързани с библиотерапията. Голяма част от тях посочват, че са изучавали факултативната дисциплина „Библиотерапия“. При студентите от СУ 9 студенти са посочили, че са изучавали теми, разглеждащи различни аспекти на библиотерапията. При студентите от ВТУ нито един не е посочил, че е изучавал теми, близки до библиотерапията.

Резултатите са показателни, че на този етап липсват достатъчно академични дисциплини, в които да се разглеждат възможностите на библиотерапията. Студентите посочват, че са чували за библиотерапията, но в повечето случаи само като термин. Попадали са в процеса на подготовката си за изпити на материали, свързани с библиотерапията. Само малка част от обучаемите посочват, че в техните университети има инициативи и събития, свързани с популяризирането на приложението на библиотерапията в библиотечна среда.

Запитани: „Според Вас има ли нужда да се изучават повече дисциплини, свързани с нови форми за работа в библиотечните институции?“, 86% от анкетиранияте студенти отговарят положително, като посочват, че е необходимо да се актуализират учебните планове и програми и да се преподават повече теми, свързани с нуждите на съвременните потребители. Същевременно 5% смятат, че предлаганото учебно съдържание и разглежданите в него теми са напълно достатъчни, докато 9% са отговорили, че не могат да преценят (фиг. 4).

Фиг. 4. Нагласа към включването на теми, свързани с нови форми за работа в библиотечните институции

В отговор на въпроса „Знаете ли в кои български библиотеки се използва библиотерапия?“ 11% от респондентите подчертават, че знаят, защото следят страниците на големите обществени библиотеки в социалните мрежи, а 18% са прочели за различни инициативи в професионалните издания. Преобладаващият брой студенти – 71%, не са запознати. Тези незадоволителни резултати по отношение на познаването на добри библиотечни практики не трябва да се negliжират, а да послужат за актуализиране и надграждане на академичното учебно съдържание. За това благоприятства и фактът, че през последните години много регионални библиотеки вече имат сертифицирани консултанти по библиотерапия и активно популяризират успешната си дейност в това направление. Публикациите в специализираните професионални издания също се увеличават през последните години. В УниБИТ има установена самостоятелна академична дисциплина „Библиотерапия“ с издаден учебник на лектора С. Ефтимова, а в другите университети частично се дискутират възможностите на библиотерапията в рамките на учебния процес (Eftimova, 2021).

Анкетната карта включва и въпрос относно студентското мнение *дали е необходимо да се изучава библиотерапията като самостоятелна дисциплина от бъдещите библиотечни специалисти*. Според респондентите 33% смятат, че това не е необходимо, 23% не могат да преценят дали би било полезно, а 44% подчертават необходимостта от изучаване на такава дисциплина. Студентите започват да осмислят, че библиотечната институция изпълнява много функции и е необходимо специалистите да са подготвени да отговорят на непрекъснато променящите се нужди на съвременните потребители.

Т. Тодорова обобщава, че библиотечно-информационната сфера в наши дни се влияе от динамичните преобразувания в глобалната информационна среда, от процесите на демократизация на образователното пространство и от преосмислянето на системата на обучение в световен мащаб. Приложението на интеграционния и интердисциплинния подход, както и на информационните и комуникационните технологии в образователната, изследователската и приложната дейност в областта на библиотечно-информационните науки, образование и практика съответства на очертаните предизвикателства и е път към успеха. Днес е необходимо да се следват промените, съпътстващи глобалните тенденции на развитие, и стремежът за активизиране на човешкия потенциал чрез библиотеките (Todorova, 2014).

Анализът на резултатите от проведеното емпирично проучване на тема „Осведоменост и нагласи към библиотерапията на студентите по БИН“ налага обобщението, че в обучението на бъдещите специалисти е необходимо да се интегрират иновативно учебно съдържание, методи и подходи, отговарящи на променящите се нужди на съвременниците ни, за да може и в утрешния ден библиотеките да са атрактивно и полезно място за всички групи потребители. Редовното осъществяване на подобни проучвания сред

колегите от практиката, както и сред студентите увеличава възможността за успешно взаимодействие между академичното образование и професионалната сфера.

В УниБИТ се налага целенасочена образователна стратегия в областта на обучението по библиотерапия, като са въведени самостоятелни академични дисциплини, разглеждащи въпросите на библиотерапията в специалности в ОКС „бакалавър“ и в ОКС „магистър“. Това е стъпка към разширяване на хоризонта на бъдещите специалисти за перспективността на професията на библиотечно-информационния специалист и за откриване на още много възможности за обогатяване на теоретичното знание и на практическо приложение на библиотерапията в България.

Благодарности

Тази публикация е реализирана по проект „Изследване на нагласите към терапевтичния потенциал на четенето в нетипични ситуации за индивида“ с Договор № КП-06-Н45/2 от 30.11.2020 г., финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката, с ръководител гл. ас. д-р Събина Кирилова Ефтимова-Илиева.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Библиотерапия:** силата на книгите. [Online]. Available at: <https://bibliotherapy.unibit.bg/bg/>. [Прегледано на 11.08.2022].

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Eftimova, S. (2019). The Place of Bibliotherapy Course in the Training of Library Specialists in Bulgaria. – In: *INTED2019*, pp. 1053–1057.

Parijkova, L. (2021). “Read – So You Never Feel Alone” – Initiatives Born During the Pandemic and Related to the Healing Power of Books. – In: *EDULEARN21 Proceedings*, pp. 4767–4771.

Todorova, T. (2014). *Integration Processes in Library and Information Sphere*. Sofia: Za bukвите – O pismenech, 278 p.

THE PLACE OF BIBLIOTHERAPY IN THE TRAINING OF FUTURE LIBRARY AND INFORMATION SPECIALISTS IN BULGARIA

Abstract: *The report presents the results of a survey conducted among students doing Library Studies and is part of a project funded by the National Science Fund of the Ministry of Education and Science. The survey was conducted in the period between 2nd and 30th July 2021 in an online environment and it involved 58.91% of students studying these specialties in the bachelor’s degree programs. The report presents conclusions about the following: the knowledge level of the possibilities of bibliotherapy; the need to study more alternative forms of working with readers; their awareness of the development and use of bibliotherapy in*

Bulgaria; the attitude of students to the application of bibliotherapy in the library environment in Bulgaria, etc. The obtained results highlight a major trend related to the need to obtain more information about alternative practices for working in a library environment.

Keywords: *students; Library and Information Studies; Bulgaria; bibliotherapy*

Assist. Prof. Sabina Eftimova, PhD

University of Library Studies and Information Technologies

119, Tsarigradsko shose, Blvd.

1784 Sofia, Bulgaria

ORCID 0000-0002-6033-7663

E-mail: s.eftimova@unibit.bg